

Martin Lings (Ebû Bekr Sirâcuddîn el-Alevî ed-Darkavî)

(24 Ocak 1909–12 Mayıs 2005)

Erken dönem Arapça kaynaklara dayanarak kaleme aldığı ve Pakistan hükümeti tarafından Sîret ödülü ile taçlandırılan *Muhammad: His Life Based on The Earliest Sources* (New York 1983, Hz. Muhammed'in Hayatı: İlk Kaynaklara Göre (çev. Nazife Şişman), İstanbul: İz Yayıncılık 1991) adlı eseri ile İslâm dünyasında haklı bir üne kavuşan ve yakın dostu Seyyid Hüseyin Nasr'ın ifadesi ile "örnek bir Batılı Müslüman ve Batı'da İslâm'ın otantik öğretilerinin eşiz bir savunucusu" Ebû Bekr Sirâcuddîn el-Alevî ed-Darkavî (Martin Lings), Peygamber Efendimizin dünyayı teşrihi münasebetiyle Wembley'de düzenlenen bir etkinlikte 3000 kişiye hitap edişinden on gün sonra, 12 Mayıs 2005 Perşembe günü Güney İngiltere'de Westerham, Kent County'deki evinde doksan altı yaşında vefat etti. Lings, sevenleri ve takipçileri tarafından, son otuz yıldır Pazar öğleden sonraları kendilerini ağırladığı evinin bahçesine defnedildi. Arkasında seksen sekiz yıldır tanıdığı almış bir yıllık hayat arkadaşı Leslie Lings Hanımefendi olmak üzere kendisine "şeyh" diye hitap etmeyi uygun gören dünyanın dört bir tarafındaki sevenlerini ve hakikat arayışı sırasında muttali olduğu irfanı içeren aynı zamanda da bu arayışa şahâdet eden çok sayıda eserini bıraktı.

Protestan bir ailenin çocuğu olarak 24 Ocak 1909 tarihinde Burnage, Lancashire'da doğan ve babasının işi nedeniyle Amerika'ya giderek çocukluk yıllarını burada geçiren Lings, İngiltere'ye döndüğünde Bristol'de bulunan Clifton College'a, ardından da İngiliz Edebiyatı okuduğu Oxford'ta Magdalen College'a devam etti, burada özellikle İngilizce hocası C. S. Lewis'in üzerinde derin tesiri oldu. Onun sayesinde, ileride İslâm ile karşılaşmasına da vesile olacak olan Ortaçağ'a ilgi duydu. 1932'deki mezuniyetini müteakip Polonya'da öğretmenlik yaptı ve daha sonra gittiği Litvanya'da Kaunas Üniversitesinde

1939 yılına kadar Anglo-Sakson ve Orta Çağ İngilizcesi üzerine dersler verdi. 1937 yılında başlayan arayışları Guénon müntesiplerinin bulunduğu İsviçre, Basel'deki zaviyede dört ay geçirmesi ve Şazeli tarikatına girmesiyle son buldu. Lings 1939 yılında Mısır'a, 1930'dan beri Kahire'de yaşayan René Guénon (Abdulvâhid Yahyâ)'nın (1886–1951) özel sekreterliğini yapan, Magdalen College'dan çok sevdiği arkadaşı Adrian Paterson'ı ve üstadı Guénon'u ziyarete gitti. Fakat ziyareti sırada II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi üzerine Mısır'dan ayrılmadı ve arkadaşının ertesi yıl birlikte yapmakta oldukları çöldeki bir gezinti sırasında attan düşüp trajik bir şekilde vefat etmesinin ardından, Guénon'un teklifi üzerine, onun görevini üstelenerek özel sekreterliğini yapmaya başladı. Mısır'da kaldığı on bir yıllık zaman zarfında arkadaşı Paterson'ın vefatı üzerine kendisine teklif edilen, Kahire Üniversitesinde İngilizce ve İngiliz Edebiyatı dersleri hocalığı vazifesini de yürüttü. Burada her yıl Schkespeare'in bir oyununu sahneleyen Lings, *The Book of Certainty: The Sufi Doctrine of Faith, Vision, and Gnosis* (Cambridge 1996) adı ile daha sonra İngilizceye çevrilecek olan kitabını da Kahire'de yayımlayarak yazarlık kariyerine başladı. Bu dönemin onun hayatındaki başka bir önemli yanı da 1944 yılında, hayatının geri kalanını kendisi ile paylaşacağı ve sekiz yaşından beri tanıdığı bir fizyoterapist olan Leslie Smalley Hanımefendi ile hayatını birleştirmesidir. Sekiz yıl sonra 1952'de ise, Cemal Abdunnâsır önderliğinde Mısır'da gerçekleşecek olan ihtilâl öncesindeki Arap milliyetçiliği ve Mısır'ı bağımsızlaştırma çalışmaları nedeniyle, eşi ile birlikte tekrar Londra'ya dönmek zorunda kaldı, zira bu süreçte halk arasında ortaya çıkan İngiliz aleyhtarlığı sebebiyle yakın arkadaşlarından üçü öldürülmüş, üniversitedeki İngiliz personel işten çıkarılmaya başlanmıştı.

İşsiz bir kişi olarak Londra'ya gelen Lings, Londra Üniversitesi School of Oriental and African Studies'in (SOAS) Arabic Studies bölümünde önce lisansını tamamladı, daha sonra, bir yandan 1955 yılından beri çalıştığı British Museum'un evvela Arapça ardından Doğu yazmaları kısmı yöneticiliği yaparken; 1959'da, *A Sufi Saint of the Twentieth Century: Shaikh Ahmad al-'Alawi* (London 1971, *Yirminci Yüzyılda Bir Veli* (çev. Ufuk Uyan, Bekir Şahin), İstanbul: İşaret Yayınları 1988) adı ile yayımlanacak olan doktorasını tamamladı. İslâmî kaynaklara ülfetinin meyvesi olan eserleri için mümbit bir atmosfer sağlayan British Museum'daki bu görevini 1973 yılında emekli oluncaya kadar sürdürdü. Emekliliğinin ardından eşiyle birlikte, şimdi bahçesinde medfûn olduğu evinin bulunduğu Kent County'ye yerleşti. Renklerin sembolizmi konusunda da çok önemli bir birikime sahip olan Lings, meftûn bir şekilde iştiğal ettiği evindeki çiçek bahçesinde, bu bilgi birikimini tecrübî olarak da tatbik etti. Onun muhtelif çiçek türlerini barındıran muhteşem bahçesinin bakımı, büyük bir yâdigâr olarak hâlen eşi tarafından yürütülmektedir. 1948 ve

1976 yıllarında iki defa hacceden Lings, muhtelif zamanlarda Dubai, Pakistan ve Malezya'ya da seyahatlerde bulunmuştur.

Her iki dünya savaşına, modernizmin yükseldiği ve sorgulandığı döneme şahit olan Lings kendi ifadesi ile I. Dünya Savaşı sonrası din hakkında ne düşüneceğini bilmediği bir dönemde René Guénon'un yazıları ile tanışır, kendi deyimi ile âdeta 'yıldırım çarpmış'a döner ve tüm din ve geleneklerde birbirinden farklı zahirî yönün yanı sıra ortak bir Bâtınî irfanın mevcudiyetini kabul eden, bu gelenekleri dairenin merkezine ulaştıran yarı çaplar olarak görüp merkeze irfan ile ulaşılacağını öngören Perennialist bakış açısından etkilenerek dinlerdeki ortak hakikatlerin farkına varır. Mısır'da 1951 yılındaki vefatına kadar kendisi ile irtibatını devam ettirdiği Guénon'un yanı sıra, Lings'in hayatında önemli bir rolü olan bir diğer isim, Guénon tarafından temelleri atılan Perennialist anlayışı izah eden Frithjof Schuon (Şeyh İsâ Nûruddîn el-Alevî ed-Darkavî)'dir. Frithjof Schuon'u hakikat arayışı Cezâyir'e götürmüş ve orada, vefat ettiğinde dünyadaki müridlerinin sayısı iki yüz bini aşan, Şeyh Ahmed el-Alevî'nin (1869-1934) başında olduğu Şâzeliyye tarikatına intisâb ederek, tarikâtın Avrupa'daki halîfesi olmuştur. Lings 1938 yılında 29. doğum gününden bir hafta önce, sonraki dönemde her yıl kendisine yaptığı iki haftalık mutaz ziyaretlerini devam ettireceği Schuon ile tanışmak üzere İsviçre'ye gider ve onun İslâm ile müşerref olan müntesipleri arasına katılır. Bugün, kendisinin yazdıklarına ilâve olarak, dostları Alman asıllı İsveçli mühtedi Titus İbrahim Burckhardt (1908-1984) ve İranlı Seyyid Hüseyin Nasr'ın bu konudaki eserleriyle birlikte Perennialist ekolün en önemli temsilcisi kabul edilmektedir.

Lings'in manevî yönü ile ilişkili değinilmesi gereken önemli bir husus onun şairliğidir. Lings, Schuon ve Guénon ile tanışmasının ardından şiirle irtibatını uzun yıllar kesecek ve 15 boyunca şiir yazmayacaktır. Tasavvufun ruh kattığı edebiyat düşünüldüğünde ilk bakışta ironik gibi görünen bu durum esasen onun şiir tutkusunun, hakikat arayışına yani "sahip olmaya değer yegâne tutku"ya râm olmasının ve tekrar nüskedeceği vakte kadar demlenmeye bırakılmasının bir sonucudur. Bu süreç *The Elements and other poems* (London 1967) ve *The Heralds and other poems* (London 1979), *Collected Poems* (London 1987) adlı kitaplar ile meyvesini vermiştir.

Martin Lings sadece Müslümanlar tarafından okunan ve tanınan bir yazar değildir aksine o, Shakespeare üzerinde verdiği son derece kıymetli ve derinlikli konferanslarla daha geniş kitlelere de ulaşabilmiştir. Hakikati her yerde arayan Lings, Shakespeare'in eserlerinde de bu arayışını sürdürmüş, onunla ilgili yaptığı çalışmalarında eserlerinin içerdiği manevî mesajlara dikkatleri çekmeye çabalamış ve *The Sacred Art of Shakespeare: To Take Upon Us the Mystery of Things* (Rochester 1998, *Shakespeare'in Kutsal Sanatı* (çev. İhsan Durdu), İstanbul: Ayışığı Kitapları 2001) adlı eserini kaleme almıştır.

Lings'in diğer eserlerinden bazıları ise şunlardır: *Ancient Beliefs and Modern Superstitions* (London 1964, *Antik İnançlar ve Modern Hurafeler* (çev. Ufuk Uyan, Nabi Avcı), İstanbul: Ağaç Yayınları 1991); *What is Sufism* (Cambridge 1975, *Tasavvuf Nedir?*, İstanbul: Akabe Yayınları 1986); *The Qur'anic Art of Calligraphy and Illumination* (London 1976); *The Eleventh Hour: The Spiritual Crisis of the Modern World in the Light of Tradition and Prophecy* (Cambridge 1987, *Onbirinci Saat-Modern Dünyanın Manevî Bunalımı* (çev. Ufuk Uyan), İstanbul: İnsan Yayınları 1989); *Symbol and Archetype* (Cambridge 1991, *Simge ve Kökörnük: Oluşun Anlamı Üzerine* (çev. Süleyman Sahra), Ankara: Hece Yayınları 2003); *Mecca: From Before Genesis Until Now* (Cambridge 2004); Arapça ve İngilizce olarak yayımlanmış bulunan *Sufi Poems: A Mediaeval Anthology* (Cambridge 2004); *Splendours of Qur'an Calligraphy and Illumination* (Vaduz 2004, *Kur'an'ın İhtişamı: Hat ve Tezhib* adıyla tarafımızdan Türkçeye de tercüme edilmiş olup, yakında neşredilecektir). Ayrıca vefatından sonra yayımlanan son eseri *A Return to the Spirit: Questions and Answers*'da (Louisville 2005) kendi arayışını, üstadı ile karşılaşmasını, İslâm'ın derûnî boyutu üzerine uzun yıllar boyu yaptığı manevî yolculuğun neticelerini okuyucuları ve takipçileri ile paylaşmıştır.

Martin Lings ve düşüncesine dair başta, editörlüğünü Clinton Minnaar ile birlikte yaptığı *The Underlying Religion* (Bloomington 2007) olmak üzere Reza Shah-Kazemi ve Emma Clark tarafından yayımlanacak olan iki mühim eser bulunmaktadır. İlk eserde Schuon, Burckhardt, Lings ve diğer bazı tradisyonalistlerin önemli makalelerine yer verilecek, ikincisinde ise Lings'in belli başlı çalışmaları bir araya getirilecektir.

Ebû Bekr Sirâcüddin şimdi, "insana gerçek mirasını hatırlatan bir hazine" kabul ettiği tabiatın bağrında yatarken, belki de Seyyid Hüseyin Nasr'ın ifadesiyle, onun için değil daha ziyade arkasında kalanlar için üzülmek gerekir. Zira geride kalanlar onun hikmet ve belâgatinden mahrum kalmışlardır.¹

Fatma KIZIL

UÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, BURSA

¹ Martin Lings, *Onbirinci Saat-Modern Dünyanın Manevî Bunalımı* (çev. Ufuk Uyan), İstanbul 2002; Mulay el-Arabî ed-Darkavî, *Bir Mürşidin Mektupları* (çev. İbrahim Kalın), İstanbul 2000; Seyyed Hossein Nasr, *Sophia*, XI/1, (2005) 189-96; Michael Fitzgerald, "In Memoriam: Dr. Martin Lings" *Sacred Web*, Vol. 15 (June 2005), 144-153; Muzaffar Iqbal "Martin Lings (Abu Bakr Siraj Ad-Din)", *Islamic Studies*, Vol. 44 (2005) No. 1, 142-148; Gai Eaton, "Martin Lings", *Guardian*, 27 Mayıs 2005. Ayrıca bkz.:

<http://www.guardian.co.uk/religion/Story/0,2763,1493343,00.html#article>; <http://www.nytimes.com/2005/05/29/obituaries/29Lings.html?ex=1160798400&en=38037aba06460625&ei=5070>; http://www.insanyayinlari.com.tr/pressroom_detay.aspx?id=6; <http://www.fonsvitae.com/martinlingsbook.html>; <http://www.sophiajournal.com/Vol1Num1/Article02.html>